

Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Σύμφωνα με τη σχετική Σύμβαση του Ο.Η.Ε., τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση και, προκειμένου να γίνει σεβαστό το δικαίωμα αυτό, **διασφαλίζουν** ένα εκπαιδευτικό σύστημα ένταξης σε όλα τα επίπεδα και δια βίου μάθησης, χωρίς διακρίσεις και με βάση τις ίσες ευκαιρίες. Αρχικά, στοχεύουν στην πλήρη ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και του αισθήματος αξιοπρέπειας και αυτοεκτίμησης καθώς και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της ανθρώπινης ποικιλομορφίας. Επίσης, **αποσκοπούν** στο να αναπτύξουν τα άτομα με αναπηρία την προσωπικότητά τους, τις δεξιότητες και τη δημιουργικότητά τους, καθώς και τις πνευματικές και φυσικές ικανότητές τους στο μέγιστο δυναμικό τους. Επιπλέον, παρέχουν τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία.

Για την επίτευξη, όμως, όλων των παραπάνω σκοπών κρίνεται **απαραίτητο** τα συμβαλλόμενα κράτη να κατοχυρώσουν τα παρακάτω δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Πρώτα πρώτα να μην αποκλείονται από το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα βάσει της αναπηρίας. Φυσικά, αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά με αναπηρία δεν πρέπει να αποκλείονται από την ελεύθερη και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαιτίας της αναπηρίας τους. Έπειτα, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μια **ενιαία, ποιοτική** και ελεύθερη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ισότιμα με τους άλλους στις κοινότητες στις οποίες ζουν. Στη συνέχεια, είναι αναγκαίο να **παρέχεται** δυνατότητα προσαρμογής στα άτομα με αναπηρία και να έχουν την υποστήριξη που απαιτείται μέσα στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτελεσματική εκπαίδευσή τους. **Τέλος**, πρέπει να παρέχονται αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με τον στόχο της πλήρους ενσωμάτωσης.

Ακόμη, τα συμβαλλόμενα κράτη επιτρέπουν στα άτομα με αναπηρία να διδάσκονται δεξιότητες ζωής και κοινωνικής ανάπτυξης, προκειμένου να διευκολύνουν την πλήρη και ίση συμμετοχή τους τόσο στην εκπαίδευση όσο και ως μέλη της κοινωνίας. Για τον λόγο αυτό τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν **κατάλληλα** μέτρα και παρέχουν τη διασφάλιση ότι τα πρόσωπα, και ιδιαίτερα τα παιδιά, που είναι τυφλά, κωφά ή τυφλά και κωφά, εκπαιδεύονται με τις πλέον κατάλληλες γλώσσες, τους τρόπους αλλά και τα μέσα επικοινωνίας, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες του ατόμου, ώστε να μεγιστοποιείται η ακαδημαϊκή και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Προκειμένου, όμως, να εξασφαλίσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού, τα συμβαλλόμενα κράτη ικανοποιούν τις **απαραίτητες** προϋποθέσεις. Προσλαμβάνουν **δηλαδή** εκπαιδευτικούς, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι δάσκαλοι με

αναπηρία, που κατέχουν τα τυπικά προσόντα στη νοηματική γλώσσα και στην Μπράιγ.¹ Επίσης, εκπαιδεύουν τους επαγγελματίες και το προσωπικό που απασχολούνται σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, επειδή μια τέτοια κατάρτιση θα ενσωματώνει ευαισθητοποίηση για την αναπηρία και τη χρήση κατάλληλων βελτιωμένων και εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας καθώς και εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικών, για να υποστηριχθούν τα άτομα με αναπηρία. Τέλος, τα συμβαλλόμενα κράτη διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρία θα είναι σε θέση να έχουν πρόσβαση στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην εκπαίδευση ενηλίκων και στη διά βίου μάθηση, χωρίς διακρίσεις και ισότιμα με τους άλλους.

Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (διασκευασμένο κείμενο)

Ερωτήσεις

A. Να γράψετε περίληψη του κειμένου σε 120 λέξεις.

[25 μονάδες]

B1. Να αναπτύξετε το νόημα της παρακάτω περιόδου σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων:

«Τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία».

[12 μονάδες]

B2. Ποια η πρόθεση του συγγραφέα στη 2^η παράγραφο, να πείσει ή να διαφωτίσει; (Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας).

[4 μονάδες]

B3. Να γράψετε ποια νοηματική σχέση δηλώνει καθεμιά από τις παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις:

- προκειμένου να
- τέλος
- ακόμη
- ιδιαίτερα
- δηλαδή

[5 μονάδες]

B4. Να μετατρέψετε τη σύνταξη της παρακάτω περιόδου στην αντίθετή της.

¹ Κώδικας Μπράιγ ονομάζεται το σύστημα γραφής και ανάγνωσης των τυφλών. Το όνομά του οφείλεται στον εφευρέτη του Λουδοβίκο Μπράιγ.

«Τέλος, πρέπει να παρέχονται αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με τον στόχο της πλήρους ενσωμάτωσης».

[4 μονάδες]

B5. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις (με τα έντονα γράμματα):

1. διασφαλίζουν
2. ενίσχυση
3. αποσκοπούν
4. απαραίτητο
5. ενιαία
6. παρέχεται
7. κατάλληλα
8. κατέχουν
9. ενσωματώνει
10. τρόπων

[10 μονάδες]

Γ.

Με αφορμή μια συζήτηση στην τάξη σας σχετικά με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και για τον βαθμό στον οποίο είναι σήμερα σεβαστά, αποφασίσατε να γράψετε ένα άρθρο (550 περίπου λέξεων) που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. Στο κείμενό σας να αναφέρετε τα σημαντικότερα, κατά τη γνώμη σας, δικαιώματα που παραβιάζονται στις μέρες μας, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους πολιτεία και πολίτες μπορούν να συμβάλουν στην προάσπισή τους.

[40 μονάδες]

A. Περίληψη

Το κείμενο παραθέτει τα δικαιώματα που ισχύουν για τα «Άτομα με Αναπηρία»* [Θ.Π.]. **Αρχικά**, σημειώνεται ότι η «Σύμβαση του Ο.Η.Ε.»* κατοχυρώνει τα εκπαιδευτικά δικαιώματά τους δια βίου, με βάση την ισότητα και το σεβασμό στο διαφορετικό, και μεριμνά για την ολόπλευρη καλλιέργειά τους, ώστε να μετέχουν ενεργά στην κοινωνία [§1]. **Αυτό προϋποθέτει** την ισότιμη συμμετοχή σ' όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και την παροχή επιπλέον βοήθειας με κριτήριο τις ιδιαιτερότητές τους, προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στην κοινότητα [§2]. **Για το λόγο αυτό**, προβλέπεται η εφαρμογή ειδικών μεθόδων διδασκαλίας ανάλογα με τη μορφή αναπηρίας [§3]. **Καταληκτικά**, για την υλοποίηση του στόχου αυτού κρίνεται αναγκαία η αξιοποίηση κατάλληλα εκπαιδευμένων καθηγητών και επιλεγμένων μέσων, ώστε τα «Άτομα με Αναπηρία»* να αποκτήσουν τα απαραίτητα μορφωτικά και εργασιακά εφόδια [§4].

[119 λέξεις]

*Τίθενται εντός εισαγωγικών αυτούσιοι όροι του κειμένου με κεντρική σημασία.

B1.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα διασφαλίζουν την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία [Θ.Π.]. Η δημοκρατικά οργανωμένη Πολιτεία φροντίζει, δηλαδή, να πραγματωθεί η πεμπτουσία των ανθρώπινων ελευθεριών, όπως αυτή συνοψίζεται στη ρήση: «όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι», και να καταπολεμηθεί κάθε μορφή αποκλεισμού, εφόσον τα ανθρώπινα δικαιώματα ισχύουν για όλους αδιακρίτως. Αυτό, ουσιαστικά, σημαίνει ότι παρέχονται στα άτομα με αναπηρία ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες με κριτήριο την ιδιαιτερότητα του καθενός. Συγχρόνως, σημαίνει ότι εφαρμόζονται οι κατάλληλες μέθοδοι διδασκαλίας από το ανάλογα εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, προκειμένου αυτά να αναπτύξουν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους, να καλλιεργήσουν τις ιδιαιτερες κλίσεις τους και ν' αποκτήσουν τα απαιτούμενα εργασιακά προσόντα [Σχόλια/Λεπτομέρειες]. **Έτσι, όντως μπορούν να ζουν ως ενεργά μέλη μιας ελεύθερης κοινωνίας** [Κατακλείδα].

B2.

Στη 2^η παράγραφο του κειμένου πρόθεση του συγγραφέα είναι να διαφωτίσει. Ο συντάκτης πληροφορεί –ενημερώνει τον αναγνώστη ως προς το ποια είναι τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και, ειδικά, τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση. Όσον αφορά το περιεχόμενο-το νόημα, παρατηρούμε ότι ο γράφων επεξηγεί τα είδη αυτών των δικαιωμάτων με ουδέτερο-αποστασιοποιημένο τρόπο, χωρίς τη χρήση (υποκειμενικών) σχολίων. Όσον αφορά τη χρήση της γλώσσας (= το ύφος) βλέπουμε ότι κυριαρχούν η κυριολεκτική γλώσσα (π.χ. «Για την επίτευξη, όμως, όλων των

παραπάνω σκοπών κρίνεται απαραίτητο»), η οριστική ενεστώτα και το γ' πρόσωπο (π.χ. «κρίνεται», «σημαίνει», «είναι»).

B3.

- προκειμένου να = σκοπός
- τέλος = διάρθρωση του λόγου, της επιχειρηματολογίας
- ακόμη = προσθήκη
- ιδιαίτερα = έμφαση /ειδίκευση
- δηλαδή = επεξήγηση

B4.

Η μετατροπή στην αντίθετη σύνταξη έχει ως εξής:

Τέλος, πρέπει να παρέχουν [τα συμβαλλόμενα κράτη] αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης σε περιβάλλοντα από τα οποία μεγιστοποιείται η ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με τον στόχο της πλήρους ενσωμάτωσης.

B5.

1. διασφαλίζουν = κατοχυρώνουν, διαφυλάττουν, προστατεύουν, προασπίζουν
2. ενίσχυση = ενδυνάμωση, τόνωση
3. αποσκοπούν = αποβλέπουν, στοχεύουν
4. απαραίτητο = αναγκαίο
5. ενιαία = συνολική, ακέραιη, καθολική
6. παρέχεται = προσφέρεται, δίνεται
7. κατάλληλα = ενδεικνυόμενα
8. κατέχουν = διαθέτουν
9. ενσωματώνει = περιλαμβάνει
10. τρόπων = μεθόδων

Γ.

Με αφορμή μια συζήτηση στην τάξη σας σχετικά με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και για τον βαθμό στον οποίο είναι σήμερα σεβαστά, αποφασίσατε να γράψετε ένα άρθρο (550 περίπου λέξεων) που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. Στο κείμενό σας να αναφέρετε τα σημαντικότερα, κατά τη γνώμη σας, δικαιώματα που παραβιάζονται στις μέρες μας, και τους τρόπους με τους οποίους πολιτεία και πολίτες μπορούν να συμβάλουν στην προάσπισή τους.

[40 μονάδες]

Προασπίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η αναγνώριση, η κατοχύρωση και, κυρίως, η εφαρμογή των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, όλων εκείνων των αγαθών δηλαδή που είναι συνδεδεμένα με την ανθρώπινη φύση, βελτίωσαν την ποιότητα της ζωής των πολιτών. Όπως τονίσθηκε και σε πρόσφατη συζήτηση στη σχολική μας τάξη σχετικά με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η νομική εξασφάλισή τους αποτέλεσε -μαζί με την επικράτηση της δημοκρατίας- το σημαντικότερο βήμα στην ιστορία του ανθρώπου για τη θεμελίωση της δικαιοσύνης και του ανθρωπισμού. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα γινόμαστε μάρτυρες παραβίασής τους, άλλοτε σε μικρότερο και άλλοτε σε μεγαλύτερο βαθμό, γεγονός που εξευτελίζει την αξιοπρέπεια των ατόμων, επιδεινώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό και την εξαθλίωση, συντηρεί το φόβο και τη μοιρολατρία.

Α' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

α1§ Στις υπανάπτυκτες χώρες.

- 1. Διακυβεύεται το θεμελιώδες δικαίωμα στη ζωή <άθλιες συνθήκες διαβίωσης> αδυναμία πρόσβασης σε πόσιμο νερό, υποσιτισμός, έλλειψη φαρμάκων, επιδημίες κ.α > αύξηση θνησιμότητας, Η φτώχεια αλλά και η επιστημονική-τεχνολογική υπανάπτυξη καταδικάζουν τους πολίτες **σε μια ζωή χωρίς αξιοπρέπεια**.**
- 2. Πολλά από τα κράτη αυτά διατηρούν έναν ολοκληρωτικό τρόπο διακυβέρνησης > εκατομμύρια ανθρωποι στερούνται τις ελευθερίες τους (ελευθερίας έκφρασης, σκέψης), **τα πολιτικά τους δικαιώματα** (εικλέγειν-εκλέγεσθαι), ενώ συχνά υφίστανται διώξεις, βασανιστήρια και εκτελέσεις εξαιτίας πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων.**
- 3. Τα μεγαλύτερα Θύματα, όμως, στις χώρες αυτές είναι οι γυναίκες > εξευτελισμοί και ταπεινώσεις που καταπατούν **τα ατομικά δικαιώματα** και στερούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια > βιασμοί, σφαγιασμοί, λιθοβολισμοί, έξαρση πορνείας, αλλά κυρίως τα παιδιά > παιδική εργασία, δουλεμπόριο, σεξουαλική κακοποίηση > στερούνται το δικαίωμα στην αξιοπρεπή διαβίωση, στην ανάπταση, το παιχνίδι, την εκπαίδευση, όπως αυτά αναφέρονται στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού (1959).**

α2§ Στις ανεπτυγμένες χώρες

- 1. Διακρίσεις, ανισότητα > καταπατάται η ισότητα έναντι των νόμων και παραβιάζονται τα δικαιώματα συγκεκριμένων ομάδων (π.χ. μετανάστες, μειονότητες) > αδυναμία ένταξης στην κοινωνική, πολιτική, οικονομική ζωή της χώρας > περιθωριοποίηση, ρατσισμός, απάνθρωπη εκμετάλλευση.**
- 2. Χαμηλό βιοτικό επίπεδο > φαλκιδεύονται τα δικαιώματα των οικονομικά ασθενέστερων, των ανέργων, των αναπήρων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες > αδυναμία πρόσβασης σε αγαθά, όπως η περίθαλψη, η εκπαίδευση και η**

εργασία < φτώχεια, υψηλά επιπέδα ανεργίας, οικονομική κρίση, έλλειψη κράτους πρόνοιας > όξυνση κοινωνικών ανισοτήτων, διαιώνιση αναλφαβητισμού.

3. Υποβάθμιση ποιότητας ζωής, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα > γρήγορος και μηχανιστικός τρόπος ζωής, υπερεργασία, πληθώρα υποχρεώσεων, υποβάθμιση περιβάλλοντος > **έλλειψη ελεύθερου χρόνου** και αδυναμία δημιουργικής αξιοποίησής του.
4. Τέλος, η έννοια του «ελεύθερου πολίτη» καταστρατηγείται < άσβεστη δίψα ηγετών για δύναμη και υπεροχή και ανεξέλεγκτη λειτουργία Μ.Μ.Ε > προπαγάνδα, παραπληροφόρηση, > **παραβιάζεται το δικαίωμα στην έγκυρη πληροφόρηση**, πλήττονται συνταγματικά δικαιώματα, π.χ. στην ιδιωτική ζωή, το απόρρητο των επικοινωνιών.

ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Η καταρράκωση, επομένως, θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου σε παγκόσμιο επίπεδο υπονομεύει την κοινωνική πρόοδο και ευημερία και ναρκοθετεί το δημοκρατικό πολίτευμα. Επειδή, λοιπόν, η κατοχύρωσή τους αποτελεί σπουδαία κατάκτηση του πολιτισμού και καταδεικνύει την ποιότητά του, είναι απαραίτητο να αγωνιστούμε για τη θωράκισή τους.

Β' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

β1§ Ο ρόλος της Πολιτείας.

1. **Εδραίωση της γνήσιας δημοκρατίας και του κράτους δικαιού** > μέλημα της Πολιτείας πρέπει να αποτελεί η εξασφάλιση της ισότητας και της ισονομίας και η αυστηρή τιμωρία όσων καταπατούν τα δικαιώματα των ανθρώπων > δικαιότερη οργάνωση της κοινωνίας, αξιοκρατία, διαφάνεια, επιβολή δίκαιων ποινών.
2. **Κράτος πρόνοιας** > κοινωνική πολιτική προς τους αναξιοπαθούντες > ενίσχυση μηχανισμών εκπαίδευσης, ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση, ίδρυση επαρκούς αριθμού σχολείων ειδικής αγωγής, επαγγελματική αποκατάσταση (π.χ. ατομα με κινητικά προβλήματα > τηλεργασία), οικονομική ενίσχυση ασθενέστερων > άμβλυνση ανισοτήτων.
3. Τα ισχυρότερα κράτη σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς (Ο.Η.Ε) και μη κυβερνητικές οργανώσεις > εκπόνηση **μακροπρόθεσμων προγραμμάτων** για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που πλήττουν τις χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου > αντίσταση στην κερδοσκοπία και την εκμετάλλευση > παροχή οικονομικής βοήθειας, στήριξη της προσπάθειας για ανασυγκρότηση και ανάπτυξη, > έμπρακτη κατοχύρωση και προαγωγή των δικαιωμάτων.

β2§ Ο ρόλος των πολιτών.

1. Ο πολίτης, αρχικά, οφείλει να **ενημερώνεται αδιάλειπτα** για θέματα που αφορούν την παραβίαση των δικαιωμάτων αλλά και να **προβληματίζεται** για τη δική του στάση > ευαισθητοποίηση, καλλιέργεια ανθρωπιστικής συνείδησης (≠ ατομικισμός, ιδιοτέλεια, αναπαραγωγή στερεοτύπων) > επανεξέταση των προσωπικών αξιών, έμπρακτος σεβασμός προς τον συνάνθρωπο.

2. Διαρκής αγώνας για την κατοχύρωση των ατομικών ελευθεριών > προϋπόθεση αποτελεί να γνωρίζει τα δικαιώματά του (ευθύνη οικογένειας, σχολείου) > ενεργός πολίτης (≠ αδιαφορία, απάθεια, μαλθακότητα) > διεκδικεί καλύτερη ποιότητα ζωής (βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αύξηση ελεύθερου χρόνου)
3. Πνευματική καλλιέργεια > ενίσχυση του προβληματισμού και της κριτικής σκέψης > σκεπτόμενος άνθρωπος > αντίσταση στα προπαγανδιστικά μηνύματα επίδοξων λαϊκιστών και στην παραπληροφόρηση των Μ.Μ.Ε > χειραφετημένοι πολίτες (≠ φοβισμένοι, μαζοποιημένοι πολίτες).
4. Στήριξη του εθελοντικού κινήματος > συμμετοχή σε οργανώσεις που μάχονται για την προστασία του ανθρώπου αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος > ο εθελοντισμός εμφορείται από πνεύμα αλληλεγγύης και γνήσιου ανθρωπισμού > ο εθελοντής προσπαθεί να απαλύνει τον πόνο των συνανθρώπων του που πάσχουν (π.χ οργάνωση συσσιτίων, συμβολική υιοθέτηση παιδιών του Τρίτου Κόσμου).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό την κρίση του ανθρωπισμού στην εποχή μας. Η διαιώνιση, μάλιστα, των ανισοτήτων, η αδικία και αποκλεισμός ατόμων και κοινωνικών ομάδων από τη δυνατότητα πρόσβασης σε βασικά αγαθά καθιστά επιτακτική την ανάγκη παρέμβασης τόσο της οργανωμένης πολιτείας όσο και των ίδιων των πολιτών. Γιατί προτεραιότητα κάθε δημοκράτη θα πρέπει να είναι η απαίτηση μιας δικαιότερης κοινωνίας, όπου όλοι - ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, το θρήσκευμα- απολαμβάνουν υψηλή ποιότητα ζωής.

Βιβλία και συγγραφείς

Ως τα πρώτα χρόνια του αιώνα μας, το βιβλίο υπήρξε όργανο σπουδαίο, ιδιαίτερα για την καλλιέργεια της νοημοσύνης ή και της ευαισθησίας των ανθρώπων, με συμβολή καίρια στη συνειδητοποίηση της ζωής τους μέσα και αντίκρυ στην κοινωνία. Και υπήρξε τόσο κρίσιμη για την παιδεία των ανθρώπων η συμβολή του βιβλίου, ώστε να θεωρείται η σχέση τους με αυτό **αποφασιστική** για την σχέση τους με τον πολιτισμό. Ήτσι και η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού προβλήθηκε ως σοβαρό μέλημα των κρατών και των διεθνών Οργανισμών.

Στην εποχή μας, όμως, το βιβλίο υπέχει¹ καταθλιπτικό συναγωνισμό από άλλα όργανα παιδείας είτε απλής ψυχαγωγίας, όπως –εκτός από τις εφημερίδες, γνώριμες ήδη και στον περασμένο αιώνα – ο κινηματογράφος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, που εξ άλλου συμπληρώνουν ή και υπερακοντίζουν τη λειτουργία του θεάτρου, του προβιβλιακού αυτού πνευματικού θεσμού, βλαστημένου στο πεδίο του προφορικού «πολιτισμού», όπως οι μύθοι και οι θρύλοι, τα λυρικά ή άλλα τραγούδια, οι χοροί και τα θέσμια των λαϊκών εορτών κ.τ.όμ.²

Αν όμως η κοινωνική λειτουργία του βιβλίου στην εποχή μας, παρά την τεράστια ποσοτική αύξησή του, έχει έτσι **αναμφίβολα** μειωθεί, η ανθρώπινη αξία του υπάρχει πάντοτε ακατάλυτη. Μόνο το βιβλίο συντροφεύει τον άνθρωπο σε ώρες περισυλλογής. Από την αναντικατάστατη αυτή λειτουργία του βιβλίου πηγάζει και η μεγάλη ευθύνη του συγγραφέα.

Πρέπει, άρα, ο συγγραφέας να αναλογίζεται βασανιστικά, ποιες θα είναι οι αντιδράσεις του μέσου, έστω, αναγνώστη, ποια θα είναι η συμβολή του βιβλίου στη διάπλαση της αξιολογίας της γύρω του κοινωνίας. Η αποστολή του βιβλίου δεν είναι απλώς να δώσει έκφραση γλαφυρή στα συναισθήματα και στους λογισμούς του συγγραφέα, να παρουσιάσει τα συγγραφικά του χαρίσματα, να δημιουργήσει τη φήμη του, αλλά κυρίως να υποκινήσει και να κατευθύνει κάπως τον αναγνώστη προς τη συνειδητοποίηση των όρων της ζωής του και την επίγνωση του ηθικού χρέους του για τις επόμενες στιγμές της ζωής του και της ζωής των συνανθρώπων του.

Ο άνθρωπος στην εποχή μας αντιμετωπίζει προβλήματα βαρύτατα και οξύτατα. Οι σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους, οι κοινωνικές διαστάσεις του βίου ή και οι ταξικές αντιθέσεις προσδιορίζουν δυναστικά την ύπαρξή του, άρα τα καθήκοντα και τα πεπρωμένα του. Οι σχέσεις του ανθρώπου με τη Φύση και με τις γιγάντιες δυνάμεις, τις εξαπολυμένες στην επιφάνεια της κοινωνίας από την αχαλίνωτη «πρόοδο» της επιστήμης και της τεχνικής, είναι όσο ποτέ κρίσιμες για την ύπαρξή του, ή και για την επιβίωση της ανθρωπότητας. Οι ποικίλες και συχνά παραπλανητικές «αμφισβήτησεις» προς όλες τις κατευθύνσεις δημιουργούν **άμετρες** αγωνίες έωλες³ είτε ηθικό **εφησυχασμό** άκαριο, με συνέπεια να παραλύουν ή να εκτρέπουν την κοινωνική επαγρύπνηση και την πολιτική δράση των ανθρώπων. Ο συγγραφέας στην εποχή μας έχει δυσεκπλήρωτη αποστολή όσο ποτέ.

Κ. Δεσποτόπουλος, Δοκίμια,
Αθήνα, 1986(Διασκευή)

Ερωτήσεις

¹ δέχεται, υφίσταται

² κ.τ.όμ.: και το όμοια

³ αβάσιμες, ανερμάτιστες

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε σε 100 λέξεις.

(25 μονάδες)

B1. Να αναπτύξετε σε 80 – 100 λέξεις το νόημα του ακόλουθου αποσπάσματος:

«Η αποστολή του βιβλίου είναι κυρίως να υποκινήσει και να κατευθύνει κάπως τον αναγνώστη προς τη συνειδητοποίηση των όρων της ζωής του».

(10 μονάδες)

B2. a) Να εξετάσετε τη δομή της 5^{ης} παραγράφου.

b) Να διακρίνετε τον τρόπο ή τους τρόπους ανάπτυξης της 1^{ης} παραγράφου.

(7 μονάδες)

B3. • «Ετσι και η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού προβλήθηκε ως σοβαρό μέλημα των κρατών και των διεθνών Οργανισμών.»

• «Οι σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους, οι κοινωνικές διαστάσεις του βίου ή και οι ταξικές αντιθέσεις προσδιορίζουν δυναστικά την ύπαρξη του ανθρώπου, άρα τα καθήκοντα και τα πεπρωμένα του.»

a) Ποια σύνταξη έχει επιλεγεί σε κάθε απόσπασμα και γιατί;

b) Να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της.

(6 μονάδες)

B4. ώστε (1^η§), όμως (2^η§), όπως (2^η§), άρα (4^η§): Τι δηλώνει καθεμιά από τις διαρθρωτικές αυτές λέξεις;

(4 μονάδες)

B5. a) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις:

- αποφασιστική
- αναμφίβολα
- άμετρες
- εφησυχασμό

b) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις:

- σπουδαίο
- κρίσιμη
- τεράστια
- βασανιστικά

(8 μονάδες)

Γ. Ενόψει μιας μικρής έκθεσης βιβλίου που διοργανώνει το σχολείο σας, συντάσσετε ένα άρθρο (500 περίπου λέξεων) που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου. Σ' αυτό να συζητήσετε την αξία του βιβλίου για τον σύγχρονο νέο και να παρουσιάσετε τρόπους με τους οποίους είναι δυνατόν να καλλιεργηθεί η βιβλιαναγνωσία.

(40 μονάδες)

Περίληψη

Στο δοκίμιο ο συγγραφέας πραγματεύεται τη σημασία του βιβλίου και το ρόλο του συγγραφέα. Αρχικά, δηλώνει ότι το βιβλίο ήταν πολύτιμο μέσο ενδοσκόπησης και καίριος παράγοντας μόρφωσης και πολιτισμού. Ωστόσο, έχει υπερκεραστεί από τα σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα που επιτελούν εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό ρόλο. Έπειτα, τονίζει ότι από την αναλλοίωτη σημασία του βιβλίου για τον άνθρωπο απορρέει το σημαντικό καθήκον του συγγραφέα. Συνεπώς, αυτός οφείλει να αναλογίζεται το αξιακό περιεχόμενο του βιβλίο του, καθώς αποσκοπεί πρώτιστα στην αυτογνωσία και την ηθική αφύπνιση των αναγνώστη. Η σύγχρονη κρίση του πολιτισμού και ο διανοητικός αποπροσανατολισμός καθιστούν το έργο του συγγραφέα ακόμη δυσκολότερο.

[99 λέξεις]

B1. Να αναπτύξετε σε 90-100 λέξεις το νόημα του ακόλουθου αποσπάσματος:

Η αποστολή του βιβλίου είναι κυρίως να υποκινήσει και να κατευθύνει κάπως τον αναγνώστη προς τη συνειδητοποίηση των όρων της ζωής του.

Η αποστολή του βιβλίου είναι κυρίως να υποκινήσει και να κατευθύνει κάπως τον αναγνώστη προς τη συνειδητοποίηση των όρων της ζωής του. Όταν η δημιουργική ανάγνωση μετατρέπει το γραπτό κείμενο σε πεδίο εσωτερικού διαλόγου και σε μέσο διαμόρφωσης στάσεων ζωής, ο αναγνώστης σχηματίζει αφενός ολοκληρωμένη αντίληψη για την πραγματικότητα και αφετέρου επαναπροσδιορίζει το ρόλο και τις αξίες του απέναντι σ' έναν κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται. Υπ' αυτήν την έννοια, έχει τη δυνατότητα να κατακτήσει την αυτογνωσία και να συνειδητοποιήσει τις ηθικές του δεσμεύσεις απέναντι στα δυσεπίλυτα προβλήματα της εποχής μας. Το βιβλίο, επομένως, επιτυγχάνει το στόχο του, όταν μετατρέπεται σε εφαλτήριο γόνιμου προβληματισμού και κοινωνικής επαγρύπνησης.

B2. a) Να εξετάσετε τη δομή της 5^{ης} παραγράφου.

Τα δομικά μέρη της 5^{ης} παραγράφου είναι τα ακόλουθα:

Θεματική Περίοδος: «Ο άνθρωπος στην εποχή μας αντιμετωπίζει προβλήματα βαρύτατα και οξύτατα». Ο συγγραφέας διατυπώνει το θέμα της παραγράφου, ότι σήμερα ο άνθρωπος βρίσκεται αντιμέτωπος με τη βαθειά κρίση του πολιτισμού μας.

Λεπτομέρειες ή Σχόλια: «Οι σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους... δράση των ανθρώπων». Ο συγγραφέας αναπτύσσει το θέμα αναφερόμενος στις πτυχές της κρίσης που διέρχεται ο πολιτισμός μας και στον διανοητικό αποπροσανατολισμό του σύγχρονου ανθρώπου.

Περίοδος-Κατακλείδα: «Ο συγγραφέας στην εποχή μας έχει δυσεκπλήρωτη αποστολή όσο ποτέ». Στην περίοδο αυτή, ο συγγραφέας ολοκληρώνει τη σκέψη του διατυπώνοντας την άποψη ότι στα πλαίσια της γενικότερης κρίσης των αξιών η αποστολή του συγγραφέα καθίσταται ακόμη δυσκολότερη.

β) Να διακρίνετε τον τρόπο ή τους τρόπους ανάπτυξης της 1^{ης} παραγράφου.

Η παράγραφος αναπτύσσεται με **αίτιο-αποτέλεσμα:**

«ως τα πρώτα χρόνια... ανθρώπων»:

- αίτια: «το βιβλίο, όργανο σπουδαίο»
- αποτέλεσμα: «καλλιέργεια νοημοσύνης»

«την ευαισθησία»

«στη συνειδητοποίηση της ζωής τους»

«Και υπήρξε τόσο... πολιτισμό»:

- αιτία: «η συμβολή του βιβλίου στην παιδεία»
- αποτέλεσμα: «αποφασιστική σχέση με τον πολιτισμό»

Χαρακτηριστικές λέξεις: ώστε να, αποφασιστική σχέση

«η σχέση τους με αυτό αποφασιστική για τη σχέση τους... διεθνών Οργανισμών»:

- αιτία: «η συμβολή του βιβλίου για την παιδεία των ανθρώπων»
- αποτέλεσμα: «καταπολέμηση του αναλφαβητισμού»

Χαρακτηριστική λέξη: έτσι

B3. Ενεργητική και παθητική σύνταξη

α) Στην πρώτη περίοδο, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την παθητική σύνταξη προκειμένου να δώσει βαρύτητα στο αποτέλεσμα του γεγονότος καθ' εαυτό «ως σοβαρό μέλημα» και όχι στο υποκείμενο που δρα. Αντιθέτως, στην επόμενη περίοδο, με τη χρήση ενεργητικής σύνταξης, επιδιώκει να τονίσει τα συντακτικά υποκείμενα που προκάλεσαν την ενέργεια της ρηματικής φράσης.

β) Μετατροπή:

Της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική.

Έτσι και η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού προβλήθηκε ως σοβαρό μέλημα των κρατών και των διεθνών Οργανισμών.

Έτσι, (οι άνθρωποι) προέβαλαν την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού ως σοβαρό μέλημα των κρατών και των Διεθνών Οργανισμών.

Της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική.

Οι σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους, οι κοινωνικές διαστάσεις του βίου ή και οι ταξικές αντιθέσεις προσδιορίζουν δυναστικά την ύπαρξη του ανθρώπου, άρα τα καθήκοντα και τα πεπρωμένα του.

Η ύπαρξη του ανθρώπου, άρα τα καθήκοντα και τα πεπρωμένα του, προσδιορίζονται δυναστικά από τις σχέσεις (του) με τους άλλους ανθρώπους, τις κοινωνικές διαστάσεις του βίου ή και τις ταξικές αντιθέσεις.

B4. Σημασία διαρθρωτικών λέξεων

- ώστε (1ης): εισάγει αποτελεσματική πρόταση και ως εκ τούτου δηλώνει το αποτέλεσμα.

- **όμως** (2η §): δηλώνει αντίθεση.
- **όπως** (2η §): χρησιμοποιείται για παράθεση παραδειγμάτων.
- **άρα** (4η §): δηλώνει συμπέρασμα. Η τοποθέτησή της στην αρχή της παραγράφου αναφέρεται στα συμπεράσματα που θα διατυπώσει ο συντάκτης με βάση τις απόψεις που διατύπωσε στην προηγούμενη παράγραφο.

B5. Συνώνυμα:

- **αποφασιστική**: καθοριστική, αναγκαία, κρίσιμη
- **αναμφίβολα**: αναμφισβήτητα, αναντίρρητα, αδιαμφισβήτητα
- **άμετρες**: ανούσιες, παράλογες
- **εφησυχασμό**: επανάπαυση

Αντώνυμα:

- **σπουδαίο** ≠ δευτερεύον, αμελητέο
- **κρίσιμη** ≠ αδιάφορη, ασήμαντη
- **τεράστια** ≠ ελάχιστη
- **βασανιστικά** ≠ επιπόλαια, επιδερμικά

Η ΜΑΓΕΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Καθοριστικό παράγοντα για την πρόοδο και ανάδειξη του πολιτισμού αποτέλεσε το βιβλίο, καθώς μέσα από τις σελίδες του διακινούνται ιδέες, προβάλλονται θεωρίες και επικοινωνούν λαοί. Ωστόσο, ο σύγχρονος άνθρωπος απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από την πνευματικότητα, αναδεικνύοντας σε απόλυτη αξία την κατανάλωση, το γρήγορο πλουτισμό και την άγονη διασκέδαση. Ειδικότερα οι νέοι, εθισμένοι στην παθητική ψυχαγωγία που προσφέρουν η τηλεόραση και ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, φαίνεται να αγνοούν τη σημασία του βιβλίου στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Κρίνεται, επομένως, απαραίτητο να επισημανθούν τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν από την επαφή τους με το ποιοτικό ανάγνωσμα.

A' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

a1 § Η αξία του βιβλίου για την πνευματική συγκρότηση του νέου

1. **Καλλιέργεια πνευματικότητας** > το βιβλίο δεν εμπλουτίζει μόνο τις γνώσεις μας, ταυτόχρονα ενεργοποιεί την φαντασία μας, οξύνει την κριτική μας σκέψη, παρέχει ερεθίσματα για προβληματισμό > ενισχύεται η φιλομάθεια
2. **Καλλιέργεια γλωσσικού αισθήματος** > ο νέος έχει την δυνατότητα να έρθει σε επαφή με κείμενα που αναδεικνύουν την αξία της γλωσσικής μας παράδοσης > αγάπη για την γλώσσα > εμπλουτίζεται το λεξιλόγιο, βελτιώνεται η έκφραση
3. **Τέλος, η ανάγνωση βιβλίων συντελεί στην αναβάθμιση των αισθητικών κριτηρίων (αξιών)** > αντίσταση στην μαζική κουλτούρα, τη νόθη ψυχαγωγία και τις επιταγές της εκάστοτε μόδας > αναπτύσσεται η εκλεκτικότητα και η καλαισθησία.

a2 § Διαμόρφωση πολιτικής και κοινωνικής συνείδησης

1. **Γνήσια πληροφόρηση** που δεν εδράζεται στην σκανδαλοθηρία και τον κιτρινισμό > κατανόηση καιριών κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων > σε μια εποχή, μάλιστα, που η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης συντελούν στην υπερπληροφόρηση και κατ' επέκταση στον αποπροσανατολισμό του ατόμου, το βιβλίο βοηθά στην διαμόρφωση ολοκληρωμένης άποψης εμβαθύνοντας στα κοινωνικά φαινόμενα.
2. **Ταυτόχρονα, το βιβλίο σφυρηλατεί το πολιτικό ήθος των νέων** > μέσα από τις αξίες της ανεκτικότητας, της αδογμάτιστης και νηφάλιας σκέψης που μεταλλαμπαδεύει διαμορφώνει δημοκρατική συνείδηση > αναπτύσσεται η συμμετοχική διάθεση των νέων στο πολιτικό γίγνεσθαι (πρότυπο ενεργού πολίτη)
3. **Ειδικότερα, το λογοτεχνικό βιβλίο συμβάλλει καθοριστικά στην ηθική**

διαπαιδαγώγηση του νέου > σε αντίθεση με τα σύγχρονα κοινωνικά πρότυπα που αντικατοπτρίζουν τη φιλαυτία, το ανταγωνιστικό πνεύμα και τον κυνισμό, το καλό βιβλίο προτείνει μια άλλη στάση ζωής βασισμένη στις αξίες της δικαιοσύνης, της αλήθειας, της αλληλεγγύης. Βαθύτερη κατανόηση της ανθρώπινης ψυχής, ανάπτυξη κοινωνικής συνείδησης > πνεύμα συλλογικότητας [≠ ατομικισμός σύγχρονης εποχής] > ενίσχυση κοινωνικής συνοχής.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Η ενασχόληση, επομένως, με το βιβλίο μπορεί να διαμορφώσει προσωπικότητες που έχουν τα εφόδια να αντισταθούν στα σύγχρονα ευτελή πρότυπα και να αφοσιωθούν σε υψηλές αξίες και ιδανικά. Καλούμαστε, λοιπόν, να συμβάλουμε, ώστε το βιβλίο να επανακτήσει τη θέση που πρέπει να έχει στη ζωή μας και κυρίως στη ζωή των νέων ανθρώπων.

Β' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

β1 § Συμβολή οικογένειας και σχολείου

1. **Οι γονείς οφείλουν να καλλιεργούν στα παιδιά την φιλαναγνωσία > έμφαση στην καλλιέργεια του πνεύματος > το βιβλίο ως γνήσια μορφή ψυχαγωγίας μπορεί να συμβάλλει στην διαμόρφωση μιας πολύπλευρης προσωπικότητας**
2. **Ταυτόχρονα, θα πρέπει να αποτελούν υγιή πρότυπα μίμησης > ενασχόληση γονέων με την ανάγνωση βιβλίων στον ελεύθερο χρόνο τους > αποτελούν για τα παιδιά ζωντανό παράδειγμα > μετάδοση της αγάπης τους για το βιβλίο**
3. **Σχολείο > αποβολή των χρησιμοθηρικού χαρακτήρα εκπαίδευσης > ανθρωπιστικός προσανατολισμός > καλλιέργεια πνευματικών αξιών > ώστε να αντιταχθούν οι νέοι στην επανάπτυξη και τον εφησυχασμό > διαρκής αναζήτηση και το ερευνητικό πνεύμα > διαπαιδαγώγηση σκεπτόμενων ανθρώπων**
4. **Ελκυστική διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων και ιδιαίτερα της λογοτεχνίας > ανανέωση – εμπλουτισμός κειμένων > ανάληψη πρωτοβουλιών από τα παιδιά και δημιουργική έκφραση > γνωριμία με έργα μεγάλων συγγραφέων > ευαισθητοποίει και προκαλεί συγκίνηση > παρέχει ερεθίσματα για προβληματισμό.**

β2 § Ο ρόλος της πολιτείας και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

1. **Πολιτεία > οικονομική ενίσχυση και ίδρυση βιβλιοθηκών σε κάθε γωνιά της χώρας (προώθηση βιβλίου στην επαρχία) > πρόσβαση κάθε ατόμου στον ξεχωριστό κόσμο του βιβλίου**
2. **MME > διαφήμιση ποιοτικού βιβλίου > ανάδειξη του βιβλίου ως γνήσιας μορφής ψυχαγωγίας.**
3. **Σε αντίθεση με τα ψυχαγωγικά προγράμματα χαμηλής ποιότητας (προβολή ευτελών προτύπων), η προβολή του έργου των πνευματικών ανθρώπων συμβάλλει στην καλλιέργεια της στοχαστικότητας > αντίσταση στην**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Διαγώνισμα της Έκφρασης-Έκθεσης

Β' Λυκείου

ημιμάθεια και την μονοδιάστατη σκέψη > ανάδειξη των αρετών που αποκομίζει ο άνθρωπος από την ανάγνωση βιβλίων.

Η διαμόρφωση σκεπτόμενων πολιτών που θα έχουν επίγνωση της ατομικής και της κοινωνικής τους ευθύνης θεμελιώνεται και στην επαφή τους με το σοβαρό ανάγνωσμα. Γιατί μέσα από τα διδάγματά του και τα πρότυπα βίου που προβάλλει θα επαναπροσδιορίσουν τις αξίες που προσδίδουν ουσιαστικότερο περιεχόμενο στη ζωή. Οι φορείς αγωγής και η πολιτεία, επομένως, καλούνται να υποστηρίξουν το βιβλίο, ώστε αυτό να συνεχίσει την αποστολή του. Μέσα, άλλωστε, από τις σελίδες του ανοίγεται ένας κόσμος μαγευτικός που αξίζει να εξερευνήσουμε!